2019 m. lapkričio 14 d., ketvirtadienis

P9_TA(2019)0058

Lytinio švietimo kriminalizavimas Lenkijoje

2019 m. lapkričio 14 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl lytinio švietimo kriminalizavimo Lenkijoje (2019/2891(RSP))

(2021/C 208/05)

Europos Parlamentas,

— atsižvelgdamas į 1948 m. gruodžio 10 d. Visuotinę žmogaus teisių deklaraciją,

— atsižvelgdamas į Jungtinių Tautų darnaus vystymosi tikslus (DVT),

— atsižvelgdamas į Europos Tarybos konvenciją dėl smurto prieš moteris ir smurto šeimoje prevencijos ir kovos su juo (Stambulo konvencija), pateiktą pasirašyti 2011 m. gegužės 11 d.,

— atsižvelgdamas į 2007 m. spalio 25 d. Europos Tarybos konvenciją dėl vaikų apsaugos nuo seksualinio išnaudojimo ir seksualinės prievartos prieš juos (Lansarotės konvencija),

— atsižvelgdamas į 1979 m. gruodžio 18 d. Konvenciją dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims,

— atsižvelgdamas į 1989 m. lapkričio 20 d. Vaiko teisių konvenciją,

— atsižvelgdamas į Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartiją (toliau – Chartija),

— atsižvelgdamas į Pekino deklaraciją ir veiksmų platformą, priimtas per 1995 m. rugsėjo 15 d. vykusią Ketvirtąją pasaulinę moterų konferenciją, ir į vėlesnius baigiamuosius dokumentus, priimtus per Jungtinių Tautų specialiąsias sesijas „Pekinas+5“ (2005 m.), „Pekinas+15“ (2010 m.) ir „Pekinas+20“ (2015 m.),

— atsižvelgdamas į 1994 m. Tarptautinę konferenciją gyventojų ir vystymosi klausimais, vykusią Kaire, ir jos veiksmų programą,

— atsižvelgdamas į 2018 m. UNESCO Tarptautines technines lytinio švietimo gaires,

— atsižvelgdamas į 2014 m. Jungtinių Tautų gyventojų fondo veiklos gaires išsamaus lytinio švietimo srityje,

— atsižvelgdamas į Pasaulio sveikatos organizacijos (PSO) Europos regiono biuro ir Vokietijos federalinio švietimo sveikatos srityje centro parengtus lytinio švietimo Europoje standartus,

— atsižvelgdamas į Europos Tarybos žmogaus teisių komisaro 2017 m. gruodžio 4 d. ataskaitą „Moterų lytinė ir reprodukcinė sveikata bei teisės Europoje“,

— atsižvelgdamas į 2017 m. birželio 20 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo (EŽTT) sprendimą byloje *Bayev ir kiti prieš Rusiją*,

— atsižvelgdamas į 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2011/93/ES dėl kovos su seksualine prievarta prieš vaikus, jų seksualiniu išnaudojimu ir vaikų pornografija ([1]), kuria pakeičiamas 2003 m. gruodžio 22 d. Tarybos pamatinis sprendimas 2004/68/TVR dėl kovos su vaikų seksualiniu išnaudojimu ir vaikų pornografija ([2]),

— atsižvelgdamas į „Europos Sąjungos lesbiečių, gėjų, biseksualių ir translyčių asmenų tyrimą“, kurį 2019 m. paskelbė Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūra (FRA),

— atsižvelgdamas į savo ankstesnes rezoliucijas dėl Lenkijos, visų pirma į 2017 m. lapkričio 15 d. priimtą rezoliuciją dėl teisinės valstybės ir demokratijos padėties Lenkijoje ([3]),

— atsižvelgdamas į Moterų teisių ir lyčių lygybės komiteto 2017 m. liepos 10 d. komandiruotės ataskaitą, parengtą po 2017 m. gegužės 22–24 d. komandiruotės į Lenkiją,

— atsižvelgdamas į Piliečių laisvių, teisingumo ir vidaus reikalų komiteto 2018 m. gruodžio 3 d. komandiruotės ataskaitą, parengtą po *ad hoc* delegacijos vizito į Lenkiją, susijusio su teisinės valstybės padėtimi (2018 m. rugsėjo 19–21 d.),

— atsižvelgdamas į savo 2019 m. vasario 13 d. rezoliuciją dėl priešiškos reakcijos į moterų teises ir lyčių lygybę ES ([4]),

— atsižvelgdamas į Darbo tvarkos taisyklių 132 straipsnio 2 dalį,

A. kadangi 2019 m. liepos 17 d. iniciatyvos „Stop pedofilijai“ atstovai kreipėsi į Seimą dėl piliečių iniciatyvos, kuria siekiama iš dalies pakeisti Baudžiamojo kodekso 200b straipsnį;

B. kadangi 2019 m. spalio 15 d. – po parlamento rinkimų atnaujinus sustabdytą parlamento sesiją – Seime buvo surengta pirmojo svarstymo diskusija dėl įstatymo projekto, o 2019 m. spalio 16 d. buvo balsuota prieš pasiūlymą atmesti šį įstatymą; kadangi įstatymo projekto svarstymą ketinama atnaujinti po naujai išrinkto Seimo 2019 m. lapkričio 12 d. įžanginės sesijos;

C. kadangi įstatymu esą ketinama iš dalies pakeisti galiojančius įstatymus dėl pedofilijos prevencijos ir kovos su ja; kadangi išsamaus jaunimo lytinio švietimo prilyginimas pedofilijos skatinimui kelia susirūpinimą, yra klaidinantis ir žalingas;

D. kadangi, remiantis naujosiomis įstatymo projekto nuostatomis, bet kuris asmuo, viešinantis informaciją apie nepilnamečių lytinius santykius ar pritariantis tokiems jų santykiams, galėtų būti baudžiamas įkalinimu iki dvejų metų;

E. kadangi minėtosios nuostatos taikomos ir tais atvejais, kai nepilnamečių lytiniai santykiai ar kitokie seksualiniai veiksmai viešinami arba jiems pritariama žiniasklaidoje arba užsiimant veikla, susijusia su švietimu, gydymu ar rūpinimusi nepilnamečiais arba jų globa, už tai baudžiant įkalinimu iki trejų metų; kadangi pateikta pasiūlymų šią bausmę padidinti iki penkerių metų;

F. kadangi tokiomis nuostatomis – prisidengiant pedofilijos prevencija – būtų faktiškai kriminalizuotas išsamus nepilnamečių lytinis švietimas, o dėl to nukentėtų, *inter alia*, pedagogai, aktyvistai, sveikatos priežiūros paslaugų teikėjai, psichologai, leidėjai, žurnalistai ir netgi tėvai arba teisėti globėjai;

G. kadangi, vadovaujantis konstituciniu proporcingumo principu, įstatymų leidėjai neturi neribotos laisvės nustatyti baudžiamosios teisės normas, o baudžiamoji teisė turėtų būti naudojama tik kaip kraštutinė priemonė, laikantis principo *ultima ratio*; kadangi minėtuoju įstatymo projektu šis principas būtų pažeistas;

([1]) OL L 335, 2011 12 17, p. 1.
([2]) OL L 13, 2004 1 20, p. 44.
([3]) OL C 356, 2018 10 4, p. 44.
([4]) Priimti tekstai, P8_TA(2019)0111.

2019 m. lapkričio 14 d., ketvirtadienis

H. kadangi Lenkija yra ratifikavusi Stambulo konvenciją, Lansarotės konvenciją, Konvenciją dėl visų formų diskriminacijos panaikinimo moterims ir Vaiko teisių konvenciją ir pagal tarptautinę teisę yra įsipareigojusi sudaryti galimybes gauti lytinį švietimą ir informaciją – taip pat ir apie seksualinio išnaudojimo bei prievartos rizikas – ir kovoti su lyčių stereotipais visuomenėje;

I. kadangi teikti tam tikro pobūdžio lytinį švietimą ir švietimą sveikatos srityje jau yra privaloma 20-yje valstybių narių; kadangi kai kurios valstybės narės, įskaitant Lenkiją, nesilaiko PSO parengtų lytinio švietimo Europoje standartų;

J. kadangi išsamus lytinis švietimas yra mokymo programa grindžiamas mokymo ir mokymosi apie kognityvinius, emocinius, fizinius ir socialinius lytiškumo aspektus procesas, kurio tikslas – užtikrinti, kad vaikai ir jaunuoliai įgytų žinių ir įgūdžių, taip pat kad formuotųsi jų požiūriai ir vertybės, būtini norint, kad jie rūpintųsi savo sveikata, gerove ir orumu; kadangi išsamus lytinis švietimas būtų naudingas vaikams ir jaunuoliams tuo, kad jie išmoktų megzti pagarbius socialinius ir lytinius santykius suvokdami, kaip jų pasirinktys veikia jų pačių ir kitų gerovę; kadangi taip vaikai ir jaunuoliai įgytų ir supratimą apie savo teises bei galėtų užsitikrinti jų apsaugą visą savo gyvenimą;

K. kadangi išsamus lytinis švietimas yra viena pagrindinių priemonių įsipareigojimams minint 25-ąsias Tarptautinės konferencijos gyventojų ir vystymosi klausimais metines įvykdyti, t. y. užtikrinti, kad nepatenkinti poreikiai šeimos planavimo srityje būtų nuliniai, gimdyvių mirčių, kurioms buvo galima užkirsti kelią, skaičius būtų nulinis, smurtas dėl lyties bei moteris, mergaites ir jaunuolius žalojanti praktika būtų nuliniai;

L. kadangi pagal Chartiją, Europos žmogaus teisių konvenciją (EŽTK) ir EŽTT praktiką moterų lytinė ir reprodukcinė sveikata yra susijusi su įvairiomis žmogaus teisėmis, įskaitant teisę į gyvybę ir orumą, laisvę nuo nežmoniško ir žeminančio elgesio, teisę gauti sveikatos priežiūros paslaugas, teisę į privatumą, teisę į mokslą ir teisę į diskriminacijos draudimą, kaip nustatyta ir Lenkijos Konstitucijoje;

M. kadangi minėtasis įstatymo projektas gali būti traktuojamas kaip dar vienas mėginimas apriboti lytines ir reprodukcines teises Lenkijoje, kaip jau buvo atsitikę pastaraisiais metais; kadangi 2018 m. – sulaukus masinio Lenkijos piliečių pasipriešinimo, kuris buvo išreikštas Juodojo penktadienio eitynėmis – buvo užkirstas kelias mėginimui dar labiau apriboti teisę į nėštumo nutraukimą;

N. kadangi EŽTT yra pažymėjęs, kad valdžios institucijos, spręsdamos opius klausimus, pvz., per viešas diskusijas dėl lytinio švietimo, kurių metu turi būti subalansuotos tėvų nuomonės, švietimo politika ir trečiųjų šalių teisės į saviraiškos laisvę, neturi jokio kito pasirinkimo, išskyrus vieną – remtis objektyvumo, pliuralizmo, mokslinio tikslumo ir galiausiai konkretaus pobūdžio informacijos naudingumo jaunimo auditorijai kriterijais;

O. kadangi nemažai vaikų ir paauglių apie intymius santykius pirmiausia sužino žiūrėdami pornografiją, ypač internetu, ir iš prieštaringų savo bendraamžių pasakojimų; kadangi dėl to lytinis švietimas tampa dar svarbesnis, nes tai būdas parengti jaunuolius, kad jie galėtų saugiai naršyti internete ir socialinėje žiniasklaidoje bei netapti viliojimo internetu aukomis, padėti jiems suprasti matomą turinį ir atpažinti faktais grindžiamą informaciją bei lyčių stereotipų ir seksizmo apraiškas;

P. kadangi nepilnamečiai, mėgindami gauti kontraceptinių priemonių, gali susidurti su tokiomis kliūtimis, kaip kontraceptinių priemonių įsigijimą ribojantys įstatymai ir politika bei žinių trūkumas; kadangi net kai paaugliai gali gauti kontraceptinių priemonių, kliūtis tai padaryti jiems gali būti stigma, gaubianti nesantuokinius lytinius santykius ir (arba) kontraceptinių priemonių naudojimą, šalutinio poveikio baimė bei žinių apie tai, kaip jas teisingai naudoti, stoka; kadangi pagal Lenkijos įstatymą dėl amžiaus, kai gali būti duotas sutikimas lytiškai santykiauti, paaugliai nuo 15 metų amžiaus yra teisiškai kompetentingi sutikti turėti lytinių santykių; kadangi, nežiūrint į tai, norėdami gauti kontraceptinių vaistų receptą, jie vis tiek turi gauti globėjo sutikimą;

Q. kadangi seksualinis smurtas yra paplitęs ir daro ypač didelę žalą nepilnamečiams bei turėtų būti panaikintas; kadangi paauglių nėštumas tebėra didžiulė socialinė problema ir gali prisidėti prie gimdyvių ir kūdikių mirtingumo; kadangi išsamus lytinis švietimas padeda ardyti lyčių stereotipus ir užkirsti kelią smurtui dėl lyties;

1. primena, kad, neskaitant bendruomenių ir šalių socialinio ir ekonominio vystymosi, lytinė sveikata pirmiausia reiškia asmenų, porų ir šeimų sveikatą ir gerovę, o galimybė gauti sveikatos, įskaitant lytinę ir reprodukcinę sveikatą, priežiūros paslaugas yra žmogaus teisė;

2. reiškia gilų susirūpinimą dėl nepaprastai miglotų, plačių ir neproporcingų nuostatų įstatymo projekte, kuriuo *de facto* siekiama kriminalizuoti jaunuolių lytinį švietimą ir kurio taikymo sritis yra tokia, kad už mokymą apie tai, kas yra žmogaus lytiškumas, sveikata ir intymūs santykiai, iki trejų metų įkalinimas potencialiai gresia visiems asmenims, visų pirma lytinio švietimo pedagogams, įskaitant mokytojus, sveikatos priežiūros paslaugų teikėjus, autorius, leidėjus, pilietinės visuomenės organizacijas, žurnalistus ir tėvus arba teisėtus globėjus; lieka susirūpinęs dėl to, kad pedagogai būtų įbauginti šio įstatymo projekto, taip pat kad viena pagrindinių lytinio švietimo kliūčių yra tai, jog pedagogai nesulaukia palaikymo;

3. tvirtai pakartoja, kad galimybė gauti išsamios amžiui pritaikytos informacijos apie lytinius santykius ir lytiškumą bei lytinės ir reprodukcinės sveikatos priežiūros paslaugas, įskaitant lytinį švietimą, šeimos planavimą, kontracepcijos būdus ir galimybę saugiai bei teisėtai nutraukti nėštumą, yra nepaprastai svarbi norint formuoti pozityvią ir pagarbią nuomonę apie lytiškumą ir lytinius santykius, be to, tai galimybė įgyti saugios seksualinės patirties – be prievartos, diskriminacijos ir smurto; ragina visas valstybes nares pasirūpinti išsamiomis, amžiui pritaikytomis lytiškumo ir švietimo santykių srityje pamokomis moksleiviams;

4. primena, kad šis švietimas yra neatskiriama bendrųjų mokymo programų dalis, būtina norint užtikrinti PSO parengtų jaunimo švietimo ir apsaugos standartų, skirtų Europai, laikymąsi; patvirtina, kad šis švietimas turėtų apimti tokias temas, kaip seksualinė orientacija ir lytinė tapatybė, lytinė raiška, santykiai ir sutikimas santykiauti, taip pat informaciją apie neigiamas pasekmes ar sąlygas, pvz., apie lytiškai plintančias infekcijas ir ŽIV, neplanuotą nėštumą, lytinę prievartą ir tokią žalojančią praktiką, kaip vaikų viliojimas ir moterų lyties organų žalojimas;

5. primena, kad švietimas yra ne tik atskira pagrindinė teisė, bet ir prielaida naudotis kitomis pagrindinėmis teisėmis ir laisvėmis, užtikrinamomis Europos Sąjungos sutarties 2 straipsniu, Lenkijos Konstitucija ir Chartija; pabrėžia, kad informacijos ir švietimo apie lytį ir lytiškumą neužtikrinimas jaunuolius ne apsaugo, o kelia grėsmę jų saugumui ir gerovei, nes taip jie tampa labiau pažeidžiami ir yra ne taip gerai pasirengę atpažinti seksualinio išnaudojimo, smurto ir prievartos atvejus, įskaitant smurtą šeimoje ir tokias smurto formas, kaip kibernetinis smurtas, patyčios internete ir kerštо pornografija; yra įsitikinęs, jog išsamus lytinis švietimas teigiamai veikia ir rezultatus lyčių lygybės srityje, įskaitant tai, kad pasikeičia žalingos lyčių normos ir požiūris į smurtą dėl lyties, padedama užkirsti kelią artimo partnerio smurtui ir seksualinei prievartai, nutraukiama tyla seksualinio smurto, seksualinio išnaudojimo ar prievartos atvejais, o jaunuoliai įgalimi ieškoti pagalbos;

6. atkreipia ypatingą dėmesį į švietimo sveikatos srityje ir lytinio švietimo svarbą, pirmiausia mergaitėms ir jauniems LGBTI asmenims, kurie patiria ypač didelį neteisingumą lyčių normų požiūriu; pabrėžia, kad toks jaunų žmonių švietimas turi apimti mokymą apie santykius, pagrįstus lyčių lygybe, sutikimu ir abipuse pagarba, kaip būdą užkirsti kelią lyčių stereotipams, homofobijai, transfobijai ir smurtui dėl lyties bei su jais kovoti; pažymi, kad ankstyvi lytiniai santykiai yra ne lytinio švietimo rezultatas;

7. primena, jog Direktyvos 2011/93/ES 23 straipsnyje valstybės narės, įskaitant Lenkiją, raginamos kartu su atitinkamomis pilietinės visuomenės organizacijomis imtis reikiamų priemonių, kad būtų didinamas informuotumas ir mažinama vaikų tapimo seksualinio smurto ar išnaudojimo aukomis rizika;

8. pripažįsta, kad svarbų vaidmenį užtikrinant lytinį švietimą atlieka pilietinė visuomenė; ragina skirti deramą finansavimą atitinkamoms organizacijoms naudojantis įvairiomis ES lygmens finansavimo priemonėmis, pvz., 2021–2027 m. daugiamete finansine programa, Teisių ir vertybių programa bei kitais ES bandomaisiais projektais, kurie galėtų turėti poveikio šiai sričiai;

9. smerkia pastarojo metu įvykius Lenkijoje, kuriais siekiama skleisti klaidingą informaciją apie lytinį švietimą, jį stigmatizuoti ir uždrausti, pirmiausia nederamą ir klaidinantį pagrindimo, pateikto įstatymo projekte, turinį; ragina Lenkijos parlamentą atsisakyti siūlomo įstatymo projekto priėmimo ir užtikrinti, kad jaunimas galėtų gauti išsamų lytinį švietimą, o tiems, kurie teikia šį švietimą ir informaciją, būtų padedama tai daryti remiantis faktais ir objektyviai;

10. ragina Tarybą šį klausimą ir kitus tariamo pagrindinių teisių pažeidimo Lenkijoje atvejus nagrinėti atsižvelgiant į šiuo metu vykstančius klausymus dėl padėties Lenkijoje ir vadovaujantis ES sutarties 7 straipsnio 1 dalimi;

11. paveda Pirmininkui perduoti šią rezoliuciją Komisijai ir Tarybai, Lenkijos Prezidentui, vyriausybei ir parlamentui bei valstybių narių vyriausybėms ir parlamentams.